

ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA PROGRAMI

TÜRKÇE A1 DERSİ UZUN TEZİ

“Savunanların Yalnızlığı”

Sözcük sayısı: 3694

Araştırma Konusu: Oya Baydar'ın “Sıcak Külleri Kaldı” adlı yapıtında toplumsal çatışmanın ve bu durumun yarattığı duygu durumunun odak figür üzerindeki etkisinin değerlendirilmesi

İÇİNDEKİLER

	SAYFA
1. Giriş	2
2. Toplumdaki Sınıfsal Yapı	3
3. Eşitsizlik	8
4. Toplumda bireyin kendini var etme çabası	12
5. Sonuç	16
6. Kaynakça	17

1- GİRİŞ:

Toplum, bireyin ya kabul göreceği ya da farklılıkları nedeniyle kendini dışarıda bulabileceği bir kurumdur. Oya Baydar'ın "Sıcak Külleri Kaldı" adlı romanında, toplumdaki farklı bireylerin bir grup içerisinde, belli bir kalıba konulduğu ve farklılıkların anlayışla karşılanmadığı ele alınmıştır. Bu farklılıklar ele alınırken, aşk, umut, hüznün gibi temalar da "Arın Murat" ve "Ülkü" karakterleri üzerinden işlenmiştir. Ülkü karakteri, bu eşitsizlik ve sınıfsal yapıdan etkilenip, yabancı bir gazeteci olarak Türk devrimlerine katılmış, sol-sosyolojik kesimden etkilenmiştir. Bunun aksine Arın Murat, bu siyasal ortamdan etkilenmesine ve bu nedenle sevdiği kadından da uzak kalmak zorunda olmasına rağmen, devrimci hareketin uzağında kalmış, sonrasında politikaya önemli bir Türk siyasetçisi olmuştur.

Tezin birinci bölümünde, toplumdaki sınıfsal yapının karakterler üzerindeki etkileri ve bu yapının toplumda ne gibi etkilere yol açtığı ele alınmıştır. Ayrıca toplumdaki sınıfsal yapının getirdiği eşitsizlik kavramına da değinilmiştir.

Tezin ikinci bölümünde ise, karakterlerin bu yapıdan nasıl etkilendiği ve yapıya bağlı yaşadığı değişimler ve bunun yol açtığı çatışmalara değinilmiştir. Karakterlerin toplumsal yapı ve eşitsizlik karşısında verdikleri tepkiler ve kendi hayatlarındaki değişmelerin bu kavramlarla olan bağlantısı incelenmiştir.

Ayrıca yapıtta ,1960lar Türkiye'si'nin siyasal ilişkileri ve toplumsal hareket süreçlerinin nasıl irdelendiği ortaya konulmuştur. Yapılan incelemelerde bireyin iç dünyasının toplumsal yapıdan etkilenerek nasıl yalnızlaştığı, bağlanma ve güvenmenin zorlaştığı ve eşitlik kavramına olan bakış açısının farklılaştığı ve yazarın bu konuları kendi hayatından yola çıkarak ele alışı değerlendirilmiştir.

1- Toplumdaki Sınıfsal Yapı

Öğretmen olan anne babanın iki çocuğundan büyük olan Ülkü, zengin ailelerin çocuklarını gönderdiği Fransız Lisesinde, sınıfında burslu okuyan tek öğrencidir. Daha romanın başlarında zengin aile çocukları ve öğretmen çocuğunun nasıl bir sınıf ayrımına yol açtığı gözler önüne serilmektedir. Annesi ile ilişkisi, oldukça çatışmalı olmakla beraber, yıllar geçtikçe aralarındaki “anne-kız” olmaktan çıkmaktadır. Savunduğu görüş, giyinişi, konuşması bile annesinden oldukça farklıdır. Ülkü’nün aksine kardeşi Ülker, annesi ile çok iyi anlaşmaktadır. Ülkü’nün asi tavırları, kardeşinde hiç yoktur. Annesine göre, Ülker tertipli, neyin ne olduğunu bilen ve kendine benzeyen çocuğudur. Onun aksine Ülkü, davranışlarıyla ve istekleriyle fazla edepsiz, hiçbir şeyden memnun kalmayan bir kız çocuğudur. Birbirlerine zıt düşen bu iki karakter, aile içerisinde de yalnızlaşmaya itmektedir Ülkü’yü. Karakter olarak kendini ailesine ait hissetmemektedir. Annesinin zengin bir koca bulup evlenmesini istemesi, onun hayatını özgürce yaşamak istemesine karşı koymaktadır. Yazar aile yapısında “baba” figürünü neredeyse hiç göstermemiştir. Yalnızca kendi halkı uğruna vefat ettiği annesi tarafından söylenmiştir. Ülkü annesine neden Arın Murat ile evlenemeyeceğini açıklarken, sınıf ayrımının, annesinin ilkokul öğretmeni olmasının bir neden olduğunu söylemiştir. Annesi için öğretmenlik kutsal bir meslekken, Arın Murat’ın annesi için, alt sınıf ve fakirlikten başka bir şey değildir.

“Halt etmiş onlar. Biz...biz, baban ve ben bunca yıl köy demedik, kasaba demedik, bu memleketin çocuklarını okutmak için çabaladık. Adam, namusuyla yaşamak, memlekete borcunu ödemek için kendini feda etti; kır beşine varamadan öldü. Sen ne halt etmişsin. Ne demek ‘sıradan ilkokul öğretmenleri’? öğretmenler bu milletin gözbebeği idi, irfan ordusuydu. Atatürk’ün kurduğu cumhuriyetin temek taşlarıydı öğretmenler. Hepiniz halt etmişsiniz.”

(Baydar,43)

Bu nedenle yetiştirilirken sürekli annesinin isteklerine karşılamaya çalışan karakter, gittikçe ailesinden uzaklaşmıştır. Kendi çocuğu Umut, annesiyle arasında yakınlaşmayı tekrar sağlayacak bir aracu olmasına rağmen, Ülkü hiçbir zaman annesine olan kızgınlığını üzerinden atamamıştır.

“Annesinin sesini taklit ederek sürdürdü : -Ülker prenestir,nazlıdır, ipek gibidir. Ama ne çare! O da çok geç kalmadan öğrenmeli Hanya’yi, Konya’yi. Kardeşine duyduğu nedensiz öfkeye, kendisinin bile anlam veremediği hınca şaştı. Annesinin yorgun yüzündeki korkuyla keder karışımı ifade yüreğini sızlattı. Sevgiden değil, sadece sorumluluk duygusu ve alışkanlık yüzünden, kadını rahatlatmak için, söylediklerini bir an önce tamir etme kaygısına kapıldı: - Zengin ailelerin budala ve haylaz çocuklarına ders vermeye razıyım. Fransızca fen dersleri, hele eve gidilirse iyi para ediyor. Bizim okulun mezunlarını tercih edildiğini duydum. Merak etme anne, üzerime düşeni yaparım.” (Baydar,20)

Evi geçindirmeye çalışan iki kişiden biri oluşu, okulda derslerinde başarılı olmazsa bursunu kaybedebileceği riski, annesinin onun üzerinde kurduğu baskı, karakterin anlayamadığı bir içsel çatışmaya yol açmıştır. Bu çatışma nedeniyle, hiçbir zaman annesiyle yakınlık kuramamıştır ve yalnızlaşmıştır. Yalnızlığı onu farklılaştırmış olmasının bu durum onun çevresi tarafından da dışlanmasına neden olmuştur.Böylece yalnızca evde değil, çevresinde de İletişim kurabileceği İnsan bulamamıştır.Yazar, Ülkü karakterinin çevresindekilerden farklılığını okuyucuya hissettirmek amacıyla onun yalnızlığını romanın olay örgüsü boyunca sürdürmüştür. Öte yandan, ailesi ile çatışmaları, karakterinin gelişiminde oldukça etkili olmuştur. Tek başına bir aileye bakabileceğini genç yaşta öğrenmiştir. Bakış açısının farklılığı, ona her iki dünyanın da kapısını açmıştır. Bu nedenle daha geniş bir yelpazeden bakarak, ilerideki ideolojilerini sağlamlaştırmış, gerektiği yerde annesine benzememek adına değişiklikler yapmıştır. Kendi elleriyle diktiği, okul formasına benzetmeye çalıştığı kıyafeti, diğer çocuklarınkinden farklı gözükmekte, öğle yemeklerini yanında getirdiği için yalnız

başına yemek yemek zorunda kalmıştır Ülkü. Daha o zamanlardan sınıfsal yapının üzerinde bir etkisi olan dik başlılık ve bursunu kaybetmemek için verdiği emek, diğer çocuklara göre üst düzeydedir. O,yalnızlığını bol bol okuyarak, çalışarak kendini geliştirerek geçirir. Fransızca öğrenmesi, Fransızca kaynakları ana dilinden okuması, Ülkü'nün yeniliklere açık, özgürleşmeye çalışan Fransız akımlarından etkilenmesine yol açacaktır. Aynı zamanda özel derslere gidip para kazanması gereken Ülkü, Arın Murat ile de bu şekilde tanışmıştır. Arın'ın kardeşine ders vermeye gittiğinde onunla oturup konuşmakta, kimi zaman ara vermek bahanesiyle uzun süre sohbet etmektedir. Ülkü'nün aksine Arın Murat, zengin bir ailenin oğludur ve elindeki imkanları oldukça geniştir. Gençlik yıllarında birbirlerine aşık olmuşlardır, ancak Arın Murat'ın annesinin onun için planları bulunmaktadır. Bu nedenle Ülkü ile yaptığı bir konuşmada onun Arın Murat'a uygun bir statüde bulunmadığını dile getirmiştir.

“Zeki ve iyi yetiştirilmiş bir genç kızsınız. Bunu anlayacağınızı sanıyorum. Aile çevresi, içtimai mevkii, içinde yaşanan muhit, bilhassa da yapılan evlilik, genç bir erkeğin kariyeri için fevkalade önemlidir. Arın'ın önünde daha doktorası var...Yükselebilmesi için eşinin çevresinin desteğine de ihtiyaç duyabilir. Oysa, açık konuşalım, sizin yettiğiniz ortam...”(Baydar, 150)

Sırf bu nedenden aşık olduğu adamla evlenememiş, bir gelecekleri olmamıştır. Ülkü'nün lise yaşamından itibaren hissettiği bu ayrım, toplumda işçi sınıfında da görülmektedir. Zenginler ve “üst sınıf”olarak adlandırılan her kişinin, işçi sınıfını bir nevi “sömürdüğü” ve kullandığı açık bir şekilde ortadadır. “Üst sınıf” çıkarı olmadığı müddetçe alt sınıfı görmezden gelmektedir. Bu nedenle haksızlığa uğrayan ve kullanıldığının farkında olmayan insanlar, hayatları boyunca kendilerinden çalınan zaman ve parayı göremeden yaşamaya devam etmektedirler. Ülkü, yalnız olmadığını, bu adalet sorununu fark edip hissedenlerin, bu haksız ayrıcalığı engellemek isteyenlerin olduğunu üniversitede görecektir. Dönemin içinde

bulunduğu koşullar altında, ülke yönetimindeki adaletsizlik ve ayrımcılığa karşı çıkan kesimin, üniversitelerde okuyan insanlar olması, ve bu insanların Fransız akımlarından etkilenmesi Ülkü'nün de meraklanmasına yol açmıştır. Bir bakıma zaten hissettiği yalnızlık ve çaresizliği paylaşan ve adaleti isteyen insanların arasında olmak, az da olsa yalnızlığını gidermiştir. Sesini duyurmaya çalışan toplumun işçi sınıfı kesimi, üniversite öğrencileri protestolar yapmış, dönemin devlet anlayışına karşı çıkmıştır. Özel okulların açılması ile eğitimdeki eşitliğin ortadan kalkacağı düşünülmüş, bu amaçla yapılan protestolar, eylemler, sonunda pek çok insanın tutuklanıp içeriye alınmasına, polisin öğrencileri kışkırtmak için fiziksel güç kullanmasına yol açmıştır. Ancak bu yapılan protestolar, üst kesim tarafından aşağılanmakta ve cehalet olarak görülmektedir. Üniversite öğrencilerinin okudukları ile okumayan kısmı caydırdığı düşünülmekte bu nedenle sisteme karşı çıkanlar hain sayılmakta, yakalanıp hapse atılmakta ve işkenceye maruz kalmaktadır. Bir amaç uğruna ölenlerin, ölümü kahramanca sayılmaktadır.

“Uçurumun öte yanına geçen ilk karınca hikayesini hatırlıyor musun? Karınca sürüsü uçurumun kenarına kadar gelir ve karıncalar birer birer düşmeye başlar. Milyonlarca, milyarlarca karınca düşe düşe uçurum dolar ve sonra bir gün, bir karınca karşı tarafa ulaşır, ardından da geriye kalan bütün karıncalar...”(Baydar,166)

Toplumdaki bu sıkıntılar, devrimci gençlerin ölümüne mücadele ettikleri, bu mücadeleyi başarabilmek için de birbirlerine canları pahasınca yardım etmelerini sağlamıştır. Solcu kesimin insanları bir yere bu kadar ait hissettirebilme gücü belki de budur. Herkes el ele türküler, şiirler söyleyerek karşısındaki devlete baş kaldırmaya çalışmış, büyük baskılar yaşasalar da yine de bu zorlu mücadeleden vazgeçmemişlerdir. Onları güçlü kılan sahip oldukları bu özelliştir. Ayrıca bu mücadele,dönemin toplum içi çatışmalarını, kimlik arayışlarını ve toplumsal yapının farklılıklarını yansıtır.

“Senin de 68 kuşağından olduğunu düşündükçe anlamakta büsbütün güçlük çekiyorum, demişti bir gün. O günlerde bizim çevrelerde genç olup da sola bulaşmayan senden başka kimse kalmamıştı neredeyse. Yoksul Anadolu çocukları Ülkü Ocakları’na, faşist harekete katılırlardı. Orta sınıf gençler, az da olsa işçi kökenliler sosyalist partilere, sendikalara, sonraları da silahlı külahlı işlere, gerilla eylemlerine falan karışırlarken, bizim gibi zengin çocukları en azından Maoculara, Aydınlık çevresine falan yanaşırlardı. İyi aile çocuğu olmaktan duyduğumuz kompleksle en ilkel köylü sosyalizmine kapılanlarımız az bile değildi...” (Baydar ,55)

O dönem içerisindeki karışıklıklar, insanların gruplaşmalarına, gitgide artarak sınıfsal ayrımı belirginleştirmelerine yol açmaktadır. Bu nedenle Arın Murat’ın yakın arkadaşı Cem, dönemin siyasal yapısına değinirken, sınıfların her birinin seçtiği grubu ve yolu belirtmekte, dönemin kaotikliğine yorum yapmaktadır. Bütün bu olaylar gerçekleşirken Arın Murat, zengin kesimin aile çocuğu olmasına rağmen hiçbir şekilde olaylara dahil olmamıştır. Bunun yanında, Ülkü hayatı boyunca fakir bir ailenin çocuğu olduğu için, sürekli üzerinde baskıyı, çalışmanın gerekliliğini ve toplumdaki adaleti sorgulamıştır.

“Belki de sınıfsal konumum yüzünden, ben hep işçi arasında çalışmayı yeğledim. Son beş yıldır, İstanbul’da nerede işçi eylemi varsa oradaydım. Derby işgali, Gıslaved, Demirdöküm, bildiklerinizin tümü.15-16 Haziran’da Anadolu yakası işçilerini fabrikalardan biz çıkarttık. İşçi çocuğuyum,işçi çevrelerinde yetiştim. Köylü devrimciliğine hiç kafam basmadı benim...” (Baydar,251)

Arın Murat, zengin bir ailenin çocuğu olmasının ayrıcalığını yaşayan biridir. Hiçbir zaman evi geçindirmek durumunda kalmamıştır. Ülkü’nün aksine önüne her istediği gelmektedir. Oldukça zeki ve apolitik bir karakter olmakla beraber, o da annesi ile çıkara bağlı bir ilişki içerisinde. Arın Murat’ın annesi, saygınlığa ve paraya değer veren bir kadındır. Toplumdaki sınıf ayrımının en çok gösterildiği karakterlerden biridir. Oğlunun “üst sınıf” bir

kızla beraber olmasını ve bu saygınlığı devam ettirmesini istemektedir. Bu nedenle Ülkü ve Arın Murat'ın yakınlaştığını anladığında ikisi arasına girmeye çalışmıştır. Ona göre, alt sınıftan her insan, diğerlerini kullanmaya çalışan, paragöz, pis ve açgözlüdür. Arın Murat'ın annesinin gözünde hiçbir şeyi olmadığı halde, zengin birisiyle beraber olmaya çalışan herkes para avcısıdır. Bu nedenle, Ülkü ile birlikte olmalarını engellemekle beraber, oğlunun ona yakışır biriyle beraber olmasını sağlamak için elinden geleni yapmıştır.

“Ailelerin büyük gazetelere verdikleri evlilik ilanlarını ve sosyete sütunlarındaki haberleri 1973 kışında, Ömer ve çocukla birlikte İstanbul'da annesinin evinde yaşarken görmüştü. ‘Tüccarzadeler’den Murat ailesinin büyük oğlu Arın Murat’la eski sefirlerden birinin zarif ve güzel kızı İpek’in Ankara’da muhteşem bir düğünle evlendikleri; gelinin nikah tayyörünün Chanel’den olduğu; büstü tümüyle incilerle bezenmiş gelinliğinin Dior’da hazırlandığı; bu gelinlik içinde genç gelinin annesinin sade şıklığına karşılık, damadın annesinin değerli mücevherleri ve erguvan rengi kadife tuvaletiyle göz kamaştırdığı’ yazıyordu.”(Baydar, 41)

2- Eşitlik ve İnsan Hakları Sorunu

Sınıfsal toplum yapısının getirilerinden biri eşitsizliktir. Maddi durumu göz önüne alınmadan aynı sıraları paylaşması gereken insanların maddi durumuna göre özel okula gidip daha imkanı bir şekilde okuması ve burslu öğrenci sayısının oldukça aşağıya çekilmesi eşitsizliğin göstergesi olmuştur. İkili ilişkilerde dahi, burjuva olarak nitelendirilen Arın Murat, mimozaya benzetilirken, Ömer papatyaya benzetmektedir kendini. Ülkü ellerinde mimoza taşıyarak eve geldiğinde fark etmiştir bunu. Ardından ellerinde papatyalarla gelmektedir. *“Mimozalara karşı papatyalar, dedi. Ben papatyalara inanırım. Gösterişsiz ama dirençlidirler.”(Baydar,209)*

Elindeki imkanlar sayesinde devletin yanında yer almış olan Arın Murat, kardeşi parti ve propagandalara katılmaya başladığında aynı imkanlarla onu yurt dışına göndermiştir. İnsanlar

devrimci parti üyesi olduklarında kim oldukları önemsenmeyip yakalanılıp işkence edilirken, imkanları olan aileleri, maddi imkanları sayesinde yakınlarını kurtarabilmektedir. Ülkü, bu işkencelere maruz kalan, sırf hakkını aradığı için aylarca güneş ışığı göremeyen insanlardan biridir. Bu işkenceler sırasında hamile olduğunu bilmediğinden, çocuğunu kaybetmiştir. Kendi savunduğu partiden pek çok insan bu işkencelere maruz kalmış, kimileri öldürülmüştür.

“Duvarda işkence aletleri asılıydı ve böyle bir masa üzerine yatırmışlardı. Ayakları ve elleri bileklerinden masaya bağlanmış; karnı deşilecek bir hayvan gibi sırtüstü, çırılçıplak yatıyor. Elektrik akımı geçtiğinde vücudu bin parçaya ayrılıyor. Sonra karanlık, sonra o koku: Vücudunda dolaşan, beynini yarıp geçen, bacaklarının arasından sızmaya başlayan kanın kokusuna karışan ölüm kokusu. Belli belirsiz seçebildiği yüzler. Maskeli miydiler? Kaç kişiler, iki mi, üç mü? Kendine gelirken beyinde yankılanan bir ses: “Bir de ‘Öztürk’müş. Türklük senin neyine orospu!”(Baydar,12)

İşgaller ve devrimlerin arttığı bu dönemde, solcuların silahlanmaya geçmeleriyle beraber, devlet mahkemeler kurarak pek çok devrimcinin idamına yol açmıştır. 1969 işgalinden sonra, “İşgal komitesi” Ankara’da, yapılacak protestoları planlarken, devlet bu evlere baskınlar yapıp pek çok direnişçiyi içeriye almıştır. Darağaçlarında ölen isimlerden biri de Deniz Gezmiş’tir. Oya Baydar, kendi yaşamında da tanışıklık etmiş, üniversitede yazdığı tezi kabul etmeyen öğretmenine karşı çıkan bu genç adama hayranlık duymuştur. Kendisi onunla yakın olmamasına rağmen, verdiği raportajların birinde *“168 Aralık sonlarına doğru bana tezin ikinci defa reddedildiği haberinin geldiği gün dersim vardı. Derse girdim... Kurulun tezimi reddettiğimi söyledim. Oyalanmadan doğru odama gittim... Beş dakika geçmiş geçmemişti, kapı vuruldu. Açtım ki kapıda boylu poslu, yakışıklı bir delikanlı. Herkes Deniz Gezmiş’i önceden tanıyorum sanır; hatta Deniz Gezmiş’le berabermişim gibi gülünç laflar bile çıkarılmıştı. Halbuki ben Deniz’i ilk kez orada gördüm... Onu ilk kez orada, benim odanın*

¹ Oya Baydar "Aşktan ve Devrimden Konuşuyorduk" söyleşi

kapısında gördüm. 'Tezinizi reddettikleri için rekrörlüğü işgale gidiyoruz!' diye tebliğ etti.'

demıştır. Romanda Ülkü, Deniz Gezmiş ve arkadaşlarıyla bir kere karşılaşmış, devrim hareketlerinden etkilenmiştir. Romanın pek çok bölümünde, Ülkü ile yazar Oya Baydar'ın benzer olaylara buna bağlı baskılara maruz kaldığı gözlemlenmektedir. Her ikisi de Fransız okulunda okumuş, Türkiye'den başka bir ülkeye gönderilmiş, pek çok devrim hareketine katılmış ve Fransız çeviriler yapmıştır. Kendi ülkesinden ayrı bir yerde bulunmak durumunda kalmış, bir nevi sürgün edilmiştir. Siyasi ilişkileri oldukça güçlü ve politikadan anlayan Oya Baydar, Ülkü karakterinde bir nevi kendi hayatını yansıtmış, yaşatmaya çalışmaktadır. Sürgün edildiği Almanya'da sosyalist sistemin çöküşünü oldukça yakından gören Oya Baydar, romanında Ülkü karakterinin de yurt dışına kaçması ve Türkiye ile Fransız siyasetini konu almaktadır. 1960'ların Türkiyesinde sol-sosyolojik kesim daha ütöpik ve hayalperest bir durum izlemektedir. Bu nedenle romanın büyük bir kısmında Oya Baydar, zaman değişimlerini oluştururken anılara, eski aşklarına ve umudunu kaybetmemiş bir topluma değinmektedir. Halkın "mücadele eden" ve eşitlik için "direnen" kesiminden olduğunu, Ülkü karakterini alt sınıftan bir ailenin çocuğu kurgusuyla oluşturarak okuyucuya aktarmaya çalışmıştır. Türk solunun ideolojik boyut konusunda ikilemler yaşadığı ve toplumsal paydaşlar oluşturma konusunda sürekli bir tartışma içerisinde olduğu genel olarak kabul edilmektedir. Türk solu bir yandan Kemalist geleneği, bir yandan işçi sınıfı söylemini; diğer yandan aydınları, öğrencileri ve kısmen de orduyu kendi saflarında görmek konusunda sürekli sorunlar yaşamış ve bunu bir türlü berrak, açık bir çözüme kavuşturamamıştır. Cumhuriyet döneminde bir türlü topluma inemeyen ve hep devletle ilişkileri içerisinde kendi varoluşunu kurmaya çalışan bir sol geleneği görülmektedir. 1980'lerde devletin gücü ele almasıyla beraber devrimcilerin pek çoğunun hayatını kaybetmesiyle, bu ütöpik dünyadan toplum çıkmaya başlamaktadır. Ancak ölümler, inançların gerçekliğini insanlara göstermeye başlamıştır.

“Ölenlerin çoğu Mehmet’in arkadaşıydı. Bazılarını ben de tanıdım. Çevrendekilerin birer birer öldürüldüğünü, yok edildiğini görürsen, soğukkanlı olamazsın. Sevdiğin saydığın ölümlerin haksızlığına inanmak dirilerin haksızlığına inanmaktan daha güç bence.”(Baydar,260)

İşçi Müslim Usta, komünizmi savunduğundan ismi çıkan bir adamdır. Kendisi haklarını arayıp, onlar için savaştığından birkaç kere yakalanmış, bu nedenle köylüler tarafından dışlanmıştır. Komünizm ve işçi sınıfını savunan solculardan biridir. Nazım Hikmet şiirlerini ezbere bilmektedir. İşçi haklarının, eşitliğin geleceğine inanmaktadır. İşçilere mücadele azmi, ortaklık duygusu ve sınıf bilinci kazandırılması gerektiğini düşünmekte ve düşüncelerini dile getirmekten korkmamaktadır. Bu nedenle yüzü kanlar içerisinde kalana dek dövülmekte, insanlar hakkında konuşurken çok vakit geçirilmemesi gereken biri olduğunu, yoksa devletin gözünde şüpheli durumuna düşülebileceğini söylemektedirler. Oysa Müslim Usta işçilerin bir devrim getirebileceğine, ancak o devrimin cesaret getireceğine inanmaktadır. İşçi sınıfının hakkını almasını istemektedir.

“...Ama, nasıl anlatayım, içim acıyor. Yıllardır içim acıyor oğul. Bunca işçi var bu fabrikada. Ben onların lafını konuşuyorum. Onların söylemesi gerekeni söylüyorum. Sonra gece, dere kenarında dayak yiyorum. Tesadüfen oralardan birileri geçerse, belki atacaklar Porsuk’a, geberip gideceğim. Arkamdan ‘Deli Müslim ya da Komünist Müslim sarhoş dolaşırken dereye düşmüş’ diyecekler bunca yıldır birlikte çalıştığımız işçiler.” (Baydar, 215)

İşçilerin arasından olan, Müslim gibi karakterin yıllardır sustuklarını dile getirmesi, adaleti araması, sonrasında onun büyük zararlar görmesine neden olur. Kötü devlet sisteminde hakkını arayan herkes susturulur. Üstelik aynı sorunu yaşayan işçi arkadaşları onu desteklemez, sessiz kalırlar.

Yine de, inanmaya devam etmektedir. *“O, bir yerde bir postacıdır, bir yerde bir bekçidir, bir yerde bir demiryolcudur, bir yerde bir terzidir, diye mırıldandı Bir yerde bir lise öğrencisidir, diye sonunu getirdi Ömer.”*(Baydar, 215)

Eşitsizliğe, şiddete maruz kalmasına rağmen umudunu kaybetmemektedir Müslim Usta. Ömer de bu şekilde eşitsizliği önlemek adına protestolara başlamış, kitapları okumuştur. Sokaklarda yürüyen insanlar, eşit olmayı istemiş, devletten haklarını istemişlerdir. Sınıfsal yapının ortadan kalkması beklenmiştir. Ancak Türkiye, şu anda dahi gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında oldukça dezavantajlı bir konumdadır. Ülke genelini kapsayan gelir dağılımına ait verilerin üretilmeye başlandığı 1960’lı yıllardan günümüze gelir eşitsizliğinde anlamlı bir iyileşmenin gerçekleşmemesi; Türkiye’de siyasî iktidarların gelir dağılımında adaleti sağlama ve yoksullukla mücadele amacıyla uygulanan sosyal politikalara yeterince ağırlık vermediklerini göstermektedir. Yazar, bu soruna yıllar önce görmüş, kurgu üzerinden halkı uyandırma çabası göstermiştir

3- Toplumsal Yapı İçinde Odak Figürün Yalnızlığı

Yapıtın başlarından itibaren, Ülkü karakteri, daima yalnız kalmıştır. Lisede öğrenciyken bile yalnız olan, yemeğini tek başına yiyen bir karakterdir. Bu yalnızlığı, onu öfkelenmektedir çünkü o, yalnız kaldıkça, kalabalık içinde dışlandığını hissetmiş içine kapanmış ve bu yalnızlık onda üzüntü ve sinire yol açmıştır. *“İstanbul’un azınlık sosyetesinin kızlarıyla, Amerikan kültürünü sonradan görme buldukları için çocuklarını Kolej’e değil Fransız lisesine göndermeyi yeğleyen aristokrat özlemlili zengin ailelerin kızlarının okuduğu bu okulda, sınıfın tek burslu öğrencisi...Öğle yemeği parası ödenemediği için yemeğini sefertasıyla getiren; sefertası açılınca ortalığa dağılan köfte veya haşlanmış yumurta kokuları arkadaşlarını rahatsız ettiği için yemeklerini yemekhanede değil de mutfağın yanındaki küçük odada yalnız yiyen; bundan utandığı için de çoğunlukla hiç yemek yemeyen; öğle paydosunu avlunun ya da loş koridorların bir köşesinde kitap okuyarak geçiren küçük kız...*

Küçümsenmemek, ezilmemek, yalnız kalmamak için, en akıllı, en çalışkan, en parlak olmaya mahkum ve mecbur. Beyoğlu'ndaki pahalı Lyon mağazasından alınamayıp evde dikilmiş, vücuduna tam oturamayan, kumaşı da lacivertinin tonu da diğerlerinkinden farklı üniformasının; ne kadar özenli kapatırsa kapatsın kokular saçan sefertasalarının; cep harçlığı yetmediğinden, giysileri uygun olmadığından katılamadığı Hilton'daki beş çaylarının; zaten hiç davet edilmediği partilerin ezikliğini yenebilmek, çocuk gururunu koruyabilmek için burnunu havada tutması, rakipsiz sınıf birinciliğinin dokunulmazlık zırhını kuşanması gerek.” (Baydar, 10)

Ekonomik durumu nedeniyle sürekli çalışmak zorunda olan ve okulunu burslu kazanan tek öğrenci olduğu için dışlanan bir kızdır. Bu nedenle, yalnızlığı hayatının ilerleyen dönemlerinde de pek çok kez karşısına çıkmaktadır. Sevgilisi Arın Murat öldükten sonra, yaşadığı bütün ayrılıklar, aile kurma çabası, oğlunun ölümü aklına gelmektedir. Hatta hep yalnız hissettiği lise dönemleri bile Ülkü'ye etki edecektir. Yazar bu zaman geçişlerini kullanırken, daima hissettiği yalnızlığı, kocası Ömer'i dahi yabancı olarak gördüğünü vurgulamaktadır. Romanın başlangıcında da yalnızlığından bahsedilirken, romanın sonunda Ülkü yine bir adada, yalnız başına kalmaktadır. Pek çok anısını yanında götürürken, asıl aşkına hiç kavuşamamış olmanın verdiği acı, oğluyla protestolar nedeniyle yeterince vakit geçiremeyişi ve gördüğü bütün acıları arkasında bırakamayacağına farkındadır. Yaşadığı her şey, kendisinde kalıcı olarak hasarlar bırakmaktadır. Gençliğinden beri sevmeyi hiç bırakmadığı, sınıfsal problemler nedeniyle ailesinin birlikte olmalarına izin vermediği aşkı Arın Murat öldürüldükten sonra, her şeyden uzaklaşıp yine yalnız kalacağı bir adada yaşamına devam etmiştir. Bütün siyasal çatışmalar yaşandığında, bazen gazeteci olarak Arın'ın karşısına çıktığında dahi, geçmiş ilişkilerinden uzakta kalmaya çalışmıştır. Birbirlerine olan hislerini daima saklamak zorunda kalmaları, geçmişlerinden de bir türlü kopamamaları,

yapıtın her bölümünde hissedilir. Yalnızca Ülkü değil, Arın Murat'da bu sevgiden kendini ayrı tutamamış, Ülkü'yü kendine yalnızlığından bir kaçamak olarak görmüştür.

“Ağabeyim Ülkü'yü çok sevmiştii, dedi Erim. Onu tanırırsın; hayatı, görev duygusuyla yükselme hırsı arasında, duygularını gemlemeye, törpülemeye çalışarak geçti. Kendi iradesiyle kendine çelikten bir kimlik oluşturdu. Belki de annemizin iradesiyle desem daha doğru olur, ama kumaşında da vardı. Bence Ülkü, onun kaçmaya çalıştığı yumuşacık, duygusal yandı. Doğallığıyla, canlılığıyla, yaşama tutkusıyla ağabeyimi bir yandan çekerken bir yandan da ürkütüyordu, ama onu çok sevmiştii.” (Baydar,481)

Her iki karakterin de yaşadıkları hayattan uzaklaşma yolu, yalnızlıklarını paylaşmaları için ortak nedenleri birbirleridir. Bu nedenle her ne kadar zıt kutuplar için çalışsalar ve hayat onları kilometrelerce öteye itse de, birbirlerine sahip çıkmaktadırlar. Arın Murat, hiçbir zaman Ülkü'den çocuğu olduğunu öğrenmemiş olsa da, Ülkü, babasının özelliklerini taşıyan oğlunu her gördüğünde Arın'ı hatırlamaktadır. Aşkları hiçbir zaman bir sonuca ulaşamamasına rağmen, yıllar boyu sürüp giden bu umut, Ülkü'nün oğluna “Umut” ismini vermesinin nedeni de budur. Siyasal meselelerin ön plana alındığı roman boyunca, Ülkü ve Arın Murat'ın aşkı hiçbir zaman sönmemiştir. Yalnız kaldıkları, kalabalıklar içerisinde dahi kendilerini soyutlamak istedikleri, buldukları yerlere isteyerek gelmemeleri... Her biri bireyin toplum baskısı altında hissettiklerine örneklerdir. Arın Murat, sevmemesine rağmen, aynı sınıftan bir kadınla evlenme mecburiyetinde kalmış, annesini memnun edebilmek amacıyla sevmediği bir ofiste, önemli bir devlet adamı olarak çalışmıştır. Tüm bu yaptıklarının hiçbirini onu memun eden şeyler olmayarak, yalnızca onu öfkelenlendirmekte ve çevresine karşı güvensiz hissettirmiştir. Kendisini ait hissetmediği bir ortamda bulması, karakter olarak onu daha bencil ve içe dönük yaparak, kendi öz kardeşi ile bile daha az görüşmesine yol açmıştır. Öldürülmeden önce verdiği son konferansta Ülkü ile göz göze gelmiş, siyasal açıdan, günah çıkartırcasına, hukuksal eleştiriler yaptığı görülmüştür. En sonunda kaybedecek bir şeyi

olmadığını fark ettiğinde, Ülkü'yü karşısında son kez gördüğünde, sistemin adaletsizliğinden bahsetmiştir. Ait olmadığı ve sahiplenerek savunmasını yapmadığı her görüşü, resmi konferansta anlatmıştır. Bulunduğu yerden şüphe etmekte, sistemin hatalarına takılmaktadır. Eşitsizlik sorununu fark ettikçe, sevmeyi hiç bırakmadığı kadının acılarını duydukça, Arın Murat, son bir kez sistemin haksızlığı hakkında yorum yapmıştır. Ülkü'nün aksine lise yıllarında hiçbir siyasi mevzuya bulaşmayan bu adam, son bir kez, belki de baskı ve eşitsizliğe katlanamadığından buna bir son vermeye çalışmıştır.

“Dün, Cem’le birlikte Ankara’ya gelirken yol boyu konuştukları, ürettikleri senaryolar kafasını kurcalıyordu. Son görüşmelerinden birinde, Arın’ın sinirli ve düşünceli olduğunu, devletin hukuk dışı karar ve uygulamalarından ve bu tür işlere bulaşmış olmaktan huzursuzluk duyduğunu, huzursuzluk duymakla da kalmayıp paranoya mı, gerçek temeli var mı tam anlayamadığı korkusuna kapılmış olduğunu anlatmıştı Cem.”(Baydar,489)

SONUÇ

Oya Baydar'ın Sıcak Külleri Kaldı romanında çeşitli siyasal ve politik nedenler dolayısıyla yabancılaşmış ve yalnızlaşmış bireyler ele alınmaktadır. Yazar, kurmaca gerçeklik üzerinden 1960lar Türkiyesi ve toplumun uğradığı haksızlıkları işlemiştir. Bu bağlamda Ülkü karakterinin yaşadığı kayıpları, verdiği eşitlik mücadelesini, aşkı ve umudu ele almıştır. Bu insanların değiştiremeyecekleri ancak yine de inandıkları ütopyik bir sistem için verilen çabayı yansıtmaktadır. Yapıtta tüm bu sorunlar, çatışmalar, insana dair umutlar odak figürün ve diğer figürlerin yaşadıkları üzerinden değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler yapılırken roman içerisinde kullanılan zaman değişiklikleri, geçmiş ve gelecek kavramları, umut, hüznün, ölüm, aşk gibi duygulara örülerek aktarılmıştır. Dönemin getirdiği zorluklar içerisinde geleneksel yapının yıkılmaya çalışılması, sistemin toplum tarafından düzeltilme çabası ve adalet kavramının sorgulanması romanın temel fikridir. Sonuç olarak Oya Baydar'ın Sıcak Külleri Kaldı romanında, eşitlik ve insan hakları için mücadele eden duyarlı ve sorgulayan insanların gücü elinde tutan baskıcı, hukuk sistemi sağlam olmayan, halkına değer vermeyen devlet modelleriyle nasıl yok edildiği gözlemlenmiştir. Her ne kadar bir şeyler değiştirilmeye çalışılsa dahi, yönetimi bozuk bir devlete karşı güçlü bir örgütlenme sağlanamazsa istenilen haklara kavuşulamayacaktır. Romanın oldukça farklı zamanlarda anlatılması ve tek bir figür üzerinden aktarılmaması, toplumun farklı bireylerinin belli olayları nasıl gözlemlediğini açıklamak amacıyla yapılmıştır. Aynı zamanda sınıf farkı olan insanların aynı olaylara nasıl yaklaştığı gösterilmek istenmiştir. Bu nedenle yapıtın kurgusunda zaman, uzam ve figürler sürekli bir değişim içinde olmuştur. Yapıtta özellikle öne çıkan sınıflı toplum yapısı ve adaletsizlik, arka plandaki aşk temasıyla beslenmiştir. Roman, Ülkü ve Arın Murat arasındaki imkansız aşkı arka planında anlatırken, aynı zamanda karakterlerin hayatlarının bu siyasal ortamda nasıl savrulduğunu, onları nasıl toplum dışına atıp yalnızlaştırdığını, hak arayanı haksız duruma düşürmenin acısını okuyucuya aktarmaya çalışmıştır.

Kaynakça

Oya Baydar.Sıcak Külleri Kaldı. 27. Basım. İstanbul : Can Sanat Yayınları, Şubat 2019.

Onur Bilge Kula ,*"Oya Baydar Romanında İdeoloji Sorgulaması"*, www.littera.hacetepe.tr

Ebru apa, "*Aşktan ve Devrimden Konuşuyorduk*" söyleřisi, T24.